

Immigració i lleure: orientacions per a l'acció

Immigració i lleure: orientacions per a l'acció

Títol: Immigració i lleure: orientacions per a l'acció

Autor: M'hamed Abdelouahed, Roser Argemí, Sandra Broto, Babou Cham, Elisenda Costa, Mostafa El Hafer, Miquel Àngel Essomba, Juli Giménez, Xavi Millán, Joan Quer i Laura Sánchez.

Sinergia. Col·lecció de guies pràctiques

Dirigida per Lluís Tolosa i Planet

© Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència
Secretaria General de Joventut

1a edició: Octubre 2002

Tiratge: 2.000 exemplars

Impressió: Gramagraf

Disseny i maquetació: Secretaria General de Joventut

Fotografies: Arxiu Fundació Jaume Bofill - Arxiu Secretaria General de Joventut

D.L.:

Índex

Presentació	5
Introducció.....	7
Funcionament de la guia	11
Treball amb infants i joves d'origen immigrant	15
Treball amb les famílies d'origen immigrant i les associacions d'immigrants.....	23
Treball amb les entitats d'educació en el lleure	35
Conclusions	43
Annexos	45

Presentació

Calidoscopi –Pla d'actuació per a la interculturalitat en el lleure– és una iniciativa conjunta de la Fundació Jaume Bofill i de la Secretaria General de Joventut. Aquest programa es va iniciar l'any 2000 amb quatre objectius:

- sensibilitzar les famílies immigrades sobre els beneficis de l'educació en el lleure,
- promoure la participació dels infants i dels adolescents d'origen immigrant en els espais d'educació en el lleure,
- promoure la formació dels educadors en la lògica de la interculturalitat,
- impulsar la coordinació entre els moviments d'educació en el lleure i les associacions d'immigrants.

Una de les línies d'actuació proposades per desenvolupar aquests objectius va ser la posada en marxa de cinc projectes pilot, projectes que han permès analitzar diferents models d'intervenció socioeducativa tenint en compte les necessitats, tant dels col·lectius d'immigrants, com de les entitats d'educació en el lleure, la qual cosa ha afavorit també la coordinació de les actuacions proposades des del teixit associatiu i des dels serveis de l'Administració. Els projectes pilot es van dur a terme a les següents poblacions de Catalunya: Manlleu, Olesa de Montserrat, Mataró, Salt i Girona.

El programa Calidoscopi va proporcionar suport logístic i humà per desenvolupar aquests projectes al territori. L'anàlisi i la sistematització de les actuacions i de les dificultats i el treball de coordinació duts a terme han permès elaborar aquesta Guia. Es tracta d'una eina pràctica adreçada als agents socials i polítics que treballen amb joves per tal d'aportar elements de reflexió que tinguin en compte la realitat intercultural cada vegada més present a Catalunya a l'hora de tirar endavant actuacions adreçades als joves en l'àmbit de l'educació en el lleure.

Immigració i lleure és fruit d'un procés de dos anys en el qual han intervingut moltes persones i institucions per tal de fer-la possible. Volem, però, agrair especialment la feina feta pels responsables del programa: M'hamed Abdelouahed, Roser Argemí, Sandra Broto, Babou Cham, Elisenda Costa, Mostafa El Hafer, Juli Giménez, Xavi Millán, Joan Quer i Laura Sánchez, així com la col·laboració de Miquel Àngel Essomba en la sistematització i l'ordenació de l'experiència.

Aquest treball es publica dins la col·lecció "Sinergia" perquè *Immigració i lleure* és una guia d'orientacions i pràctiques per a l'acció en la interculturalitat, adreçada a aquelles persones i institucions que volen conèixer més de prop formes d'intervenció nascudes d'un plantejament integral del treball amb els joves.

Pilar París
Cap de l'Observatori Català de la Joventut
Secretaria General de Joventut

Teresa Climent
Responsable de Programes d'Educació
Fundació Jaume Bofill

Introducció

Un dels temes prioritaris de reflexió i actuació a la societat catalana és la immigració extracomunitària. El nostre país ja acull en l'actualitat un nombre destacable de ciutadans i ciutadanes que vénen de països africans, asiàtics o americans a la recerca d'un futur millor per a ells i els seus. Entre tots hem de pensar com ens organitzem per tal d'aconseguir que tothom se senti còmode amb la nova realitat, tant els catalans d'origen com els immigrants que arriben. I, tot pensant, allò que també hem de fer entre tots és actuar.

Actuar en matèria d'immigració és un repte en aquests moments, entre altres coses perquè es tracta d'una situació nova sobre la qual a Catalunya, a diferència d'altres països europeus amb una llarga trajectòria d'acollida i convivència intercultural, no tenim tradició. Probablement aquest sigui

el motiu pel qual sorgeixen moltes propostes i idees sobre què fer, i alhora també molts interrogants sobre si aquestes propostes seran les adequades o no per a construir el futur que volem.

Tot i les incerteses, un dels principis que darrerament cada cop té més reconeixement i genera més consens és la necessitat de treballar sobre immigració de manera global, des de tots els àmbits, intervenir de manera transversal i no només des de departaments especialitzats. Aquesta és la raó per la qual podem afirmar, sense massa por a equivocar-nos, que cal dur a terme línies d'actuació sobre immigració en el marc de les polítiques de joventut.

Un dels eixos centrals de les polítiques de joventut, l'educació en el lleure, pot resultar un espai òptim per a treballar qüestions

la immigració recent té motivacions clarament socioeconòmiques, no podem perdre de vista la dimensió més sociocultural de la presència d'aquestes persones nouvingudes, i en conseqüència la necessitat de portar a terme accions que contemplin aspectes educatius i formatius que facilitin a tothom una millor integració.

L'educació en el lleure se'ns revela com una oportunitat, per exemple, per a millorar els processos d'inclusió social dels infants i joves d'origen immigrant. Però també pot resultar una oportunitat per a educar els infants i joves d'origen català en la riquesa cultural que aquests nous veïns i veïnes aporten a la societat catalana. I, ja endinsats en una perspectiva més comunitària, també pot esdevenir una oportunitat per fer un treball social molt útil amb els pares i mares d'aquests infants i joves en el marc dels entorns en què viuen.

De manera especial, però, l'educació en el lleure és una oportunitat per a les entitats i les associacions que eduquen des d'aquesta proposta educativa. La nova realitat social contribueix al fet que es qüestionin molts aspectes en la vida pública, des de temes relacionats amb els valors dels nouvinguts fins a comportaments i pràctiques més vinculats amb la identitat cultural construïda en el país d'origen. De vegades, l'escola no pot assumir del tot la funció social d'educació en valors que li ha estat assignada, pressionada per l'exigència dels aprenentatges acadèmics que ha de facilitar. Per això el món de les institucions que eduquen en el lleure pot convertir-se en un instrument social molt vàlid per a promoure la creació d'espais de socialització i d'educació en valors, afrontant de manera directa la necessitat de respondre als desafiaments educatius i formatius associats a la diversitat cultural.

La publicació que teniu a les mans és producte de l'avaluació continuada que es va fer dels projectes pilot de Calidoscopi (Pla d'actuació per a la interculturalitat en el lleure). En aquests projectes pilot es va fer una tasca de dinamització al voltant del lleure i la immigració, engegant iniciatives de coordinació entre els diferents agents socioeducatius relacionats amb el lleure i la immigració. En concret, els projectes pilot es van desenvolupar a Manlleu, Mataró, Olesa de Montserrat i Salt i Girona. Es tracta, per tant, d'un treball comú que ha donat aquesta guia com a resultat. És per això que voldríem agrair la col·laboració dels tècnics municipals, les entitats de lleure, les associacions d'immigrats i els moviments d'educació en el lleure, que han fet possibles els projectes pilot.

Amb aquesta guia pretenem posar una eina útil a l'abast de tots aquells que vulguin emprendre el camí d'encetar i/o millorar línies de treball sobre immigració i educació en el lleure. Conscients, com dèiem a l'inici, que aquesta tasca és complexa, hem volgut contribuir a reduir les incerteses i facilitar el desenvolupament d'iniciatives. Les pàgines que hi ha a continuació persegueixen aquest objectiu.

Funcionament de la guia

Quan volem desenvolupar línies d'actuació social amb un col·lectiu específic, és molt recomanable que ens plantejem objectius i activitats adaptats a les necessitats dels destinataris. Es tracta d'una bona manera de fer realitat aquell principi tan important que ens recorda que han de ser els projectes els que s'adaptin a les persones i no les persones les que s'adaptin als projectes. Seguint aquest fil, hem dedicat un primer capítol d'aquesta guia a fer propostes pensant en els **infants i joves d'origen immigrant**.

Tanmateix aquest enfocament de la intervenció, si bé és necessari avui dia, no és suficient. De manera complementària, en els darrers temps s'ha anat consolidant la idea que cal incidir no només en el destinatari de l'actuació social sinó també en els membres del seu entorn immediat que hi tenen una relació directa. Sembla

ser que aquesta és la manera més efectiva d'aconseguir que els progressos que fem acabin perdurant en el futur.

Fidels a aquest principi complementari, hem volgut incorporar en la guia dos capítols més. Un dedica una atenció especial a les **famílies** dels infants i joves als quals va adreçada la proposta, amb el benentès que resulten una peça clau a l'hora de facilitar o obstruir el camí de la integració dels seus fills i filles en agrupaments escoltes, centres d'esplai o altres institucions i activitats relacionades amb l'educació en el lleure. A les reflexions i propostes sobre famílies hi hem afegit algunes consideracions sobre el possible treball amb les **associacions d'immigrants**, ja que les persones d'aquests col·lectius poden desenvolupar un rol molt important a l'hora de promoure relacions entre immigració i educació en el lleure.

L'altre capítol se centra en les **entitats d'educació en el lleure**. Aquestes, per garantir una bona acollida i estada d'infants i joves d'origen immigrant en el seu si, cal que desenvolupin processos formatius dels educadors i educadores. La formació és la clau que els ha de permetre adquirir els aprenentatges en els coneixements, actituds i destreses que es necessiten per a assolir amb èxit una bona inclusió social d'aquests nois i noies. A més, també es fa necessari que aquests reflexionin sobre la immigració i les conseqüències d'aquesta en l'escenari social actual.

Cadascun d'aquests tres capítols, destinats a oferir pistes per a avançar, s'estructura en tres apartats:

➤ *Què volem.* Aquí s'ofereixen alguns objectius que podrien plantejar-se en el marc de plans integrals de joventut i/o

d'immigració. Aquests neixen de la reflexió i de l'experiència obtinguda a través d'experiències a Catalunya sobre aquesta qüestió. Són pistes que caldrà concretar en cada territori segons les necessitats concretes i les estructures de funcionament, seleccionant aquelles que siguin més vàlides i inventant aquelles que no hi quedin reflectides.

➤ *Idees per a l'acció.* Aquí s'ofereixen suggeriments per a impulsar accions concretes que ens permetin avançar vers la consecució dels objectius plantejats. La majoria d'aquests suggeriments han estat experimentats també amb un resultat positiu, integrats en un marc de treball ampli i coordinat. Caldrà seleccionar també, doncs, aquells que considerem que ens ajuden més, i a continuació prioritzar

en un calendari quan es van realitzant, qui s'ocupa de fer-ho i amb quins recursos.

experiències del programa Calidoscopi des dels projectes pilot, entre juliol de 2000 i desembre de 2001.

➤ Recursos. Aquí s'ofereixen llistats d'entitats, materials, guies d'orientacions, etc., que contribueixen a planificar i realitzar millor les idees per a l'acció. S'intenta, doncs, que el treball no comporti un desgast massa gran per a aquells que han de dur a terme les accions. Caldrà analitzar quins recursos són necessaris i demanar-los, de manera que quan estiguem en disposició de passar a l'acció tinguem a l'abast tot allò que necessitem.

Al final de la guia s'hi recullen uns annexos amb instruments concrets que pretenen ajudar a desenvolupar alguna de les línies d'actuació plantejades en aquests tres capítols. Totes estan referenciades de manera integrada en cada apartat.

En tots els casos, les orientacions que proposem vénen donades per les

Treball amb infants i joves

Què volem?

- Detectar necessitats i interessos dels infants i joves d'origen immigrant pel que fa al temps de lleure.
- Informar els infants i joves d'origen immigrant de l'oferta d'educació en el lleure del seu entorn més pròxim.
- Facilitar als infants i joves l'accés als recursos que tenen al seu abast.
- Avaluar el procés d'incorporació d'infants i joves d'origen immigrant a les entitats d'educació en el lleure.

Idees per a l'acció

- Potenciar que els infants i joves d'origen immigrant extracomunitari participin en les entitats i/o associacions ja existents, i evitar així la creació de noves estructures i la constitució de grups excloents segons el criteri de pertinença i la identitat cultural.
- Partir de propostes concretes d'actuació (diades, festes majors, festa jove de primavera, jornades gastronòmiques, jornada contra la sida...) que afavoreixin la interacció, ja que es tracta d'un treball compartit.
- Aprofitar moments del calendari habitual d'activitats juvenils per a impulsar l'obertura i el contacte dels infants i joves d'origen immigrant amb les entitats: festes, campaments d'estiu, dies de portes obertes dels casals de joves...
- Crear espais de sensibilització, formació, etc. entre els joves d'origen immigrant extracomunitari (quan existeix una experiència de participació en activitats d'educació en el lleure és més fàcil cultivar actituds positives) per incorporar aquests joves als equips d'educadors de les entitats.

➤ Accés als joves:

On trobar-los

- Instituts i altres centres educatius
- Carrer
- Associacions d'immigrats
- Aules i escoles de persones adultes

Com motivar-los a participar

- Contactant amb persones que tinguin una relació de valoració mútua amb els joves (algun professor de l'IES, algun educador de carrer, algun responsable d'una associació d'immigrats, etc.) i que ens puguin ajudar a identificar els joves que podrien participar.

- Fomentant propostes innovadores, que potenciïn l'interès dels joves per diferents àmbits. Activitats especialment motivadores són:

- Activitats lúdiques i esportives lliures (participació puntual)
- Creació artística (música, circ, teatre, cinema...)
- Noves tecnologies (punts Òmnia, tallers de ràdio, vídeo)
- Viatges
- Punts d'informació Juvenil
- Contemplant les activitats prelaborals com un element d'accés als recursos més lúdics del territori, per l'interès principal que tenen els joves per treballar.

Com mantenir la permanència

- Vetllant per una bona acollida en el si del grup.
- Assegurant un mínim de seguiment de la participació dels adolescents i joves d'origen immigrant, per tal de continuar motivant la seva participació.
- Mantenint informats els joves de les activitats de les entitats.

Recursos

Sinergia

Col·lecció de guies pràctiques que aporta la Secretaria General de Joventut per impulsar el Pla Nacional de Joventut de Catalunya. Els títols publicats són:

- Com fer un Pla Integral de Joventut
- Guia per a la creació de Fòrums Joves
- L'anàlisi de la realitat juvenil
- Avaluació de Plans locals de Joventut

Centres educatius del territori (CEIP, IES...)

Posar-se en contacte amb el professorat d'aquests centres pot ajudar a identificar la població infantil i juvenil d'origen immigrant del territori i conèixer les seves característiques generals. Les associacions de pares i mares (AMPA) també poden ser un bon recurs.

Recursos municipals juvenils

Conèixer bé aquests recursos ajudarà a tenir una visió global de l'oferta d'activitats infantils i juvenils del territori i permetrà l'apropament als infants i joves.

Punts d'Informació Juvenil

Consells Municipals de Joventut

Entitats d'educació en el lleure

Recursos laborals (escoles taller...)

Programes de garantia social

Centres Oberts

Escoles d'Adults

Altres

Bibliografia

Material i documentació que ens pot ajudar a conèixer millor la realitat de la infància i la joventut d'origen immigrant a Catalunya:

ALEGRE, Miquel Àngel; HERRERA, Diego. *Escola, oci i joves d'origen magribí*. Col·lecció Materials de joventut, 14. Barcelona: Oficina del Pla Jove de la Diputació de Barcelona. 2000.

CARBONELL, Francesc. *Immigrants estrangers a l'escola. Desigualtat social i diversitat cultural en educació*. Barcelona: Fundació Serveis de Cultura Popular i Editorial Altafulla. 1997.

DOMINGO, Andreu; BAYONA, Jordi; BRANCÓS, Inés. *Migracions internacionals i població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya*. Col·lecció Aportacions, 15. Barcelona: Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya. 2001.

Centres de documentació

Institucions que tenen un fons documental especialitzat, on podem trobar recursos i bibliografia sobre interculturalitat i immigració:

Edualter. Xarxa de recursos sobre educació per la pau, el desenvolupament i la interculturalitat
www.edualter.org

Institut Europeu de la Mediterrània (IEMed)
Girona, 20, 5a planta
08010 BARCELONA
932 449 850
www.gencat.es/icm

Fundació CIDOB
Elisabets, 12
08001 BARCELONA
933 026 495
cidob@cidob.org
www.cidob.org

Mediateca dels Centres de Recursos Pedagògics
www.xtec.es/cgi/mediateca_crp

Fundació Jaume Bofill
Provença, 324
08037 BARCELONA
934 588 700
fbofill@fbofill.org
www.fbofill.org

SOS Racisme
Ptge. de la Pau, 10 bis, entl. 2a
08002 BARCELONA
933 010 597
sosracisme@troc.es
www.sosracisme.org

Treball amb les famílies d'origen immigrat i les entitats d'immigrats

Què volem?

- Proporcionar coneixement sobre l'educació en el lleure a les famílies d'origen immigrat, garantint així que aquestes famílies decideixin lliurement sobre l'ús o no d'aquest recurs educatiu.
- Proporcionar informació sobre les oportunitats d'ajut econòmic per a participar en activitats d'educació en el lleure.
- Crear els canals de comunicació necessaris amb la comunitat d'immigrats.

Idees per a l'acció

- Treballar coordinadament amb els responsables del Pla d'immigració local o comarcal, si existeix.
- Conèixer la situació de la immigració en el territori: el nombre de famílies immigrades, la seva ubicació en zones determinades, l'origen cultural d'aquestes, etc.
- Dedicar temps suficient a l'inici del procés per apropar-se a la comunitat immigrada, passejant pels carrers amb una major presència de persones d'origen immigrat, accedint als serveis –bars, comerços, locutoris...
- Buscar persones rellevants de la comunitat d'immigrats que puguin fer els primers contactes i l'apropament inicial a les famílies, ja que cal respectar les estructures socials pròpies del grup per a poder tenir-hi accés. A més, això permetrà que es produeixi una major implicació i receptivitat de més persones i que es generi un clima més motivador.
- Apropar-se a les entitats d'immigrants del territori i buscar la seva implicació en la planificació de les actuacions per tal d'afavorir que se sentin responsables dels resultats.
- Dedicar temps a transmetre intencions i pactar estratègies d'intervenció amb aquests interlocutors.

- Combinar estratègies d'apropament informal (l'accés és més difícil, però posteriorment l'actitud de col·laboració és més activa) amb accions més formalitzades amb les famílies d'origen immigrant (l'accés és més fàcil, però correm el perill que l'actitud sigui més passiva). A l'annex 1 trobareu una proposta per a fer sessions informatives-formatives per als pares i les mares.
- Formalitzar els primers contactes amb les entitats d'immigrants fent una visita inicial acompanyada d'una entrevista informativa. És recomanable haver tingut una conversa telefònica prèvia i/ o haver enviat una carta informativa exposant l'interès per entrar en contacte. A l'annex 2 trobareu una fitxa d'entrevista a entitats.
- Crear un mecanisme estable i permanent de contacte entre entitats d'immigrants i d'educació en el lleure que garanteixi la continuïtat en l'intercanvi d'informació i la col·laboració en iniciatives i actuacions.
- Cercar la implicació de les entitats que treballen temes relacionats amb la immigració (sindicats, associacions de suport als immigrants, ONG...).

Recursos

Juga i aprèn: coneix l'educació en el lleure

Material informatiu editat en forma de tríptic i de vídeo per a informar i fer difusió de les activitats de lleure a Catalunya. S'adreça especialment a les persones d'origen immigrant per informar-les sobre quins centres desenvolupen activitats de lleure, quins valors s'hi treballen, etc. Hi ha versions en català, castellà, àrab i mandinga.

Guies de recursos i d'activitats per a la infància i l'adolescència

Aquest tipus de guies d'àmbit local pot ser una bona eina per a apropar les famílies a l'oferta del seu territori. En el cas que no existeixin guies d'aquest tipus, és recomanable elaborar-les i, si és possible, traduir-les a diverses llengües per tal de fer-ne difusió entre la població nuinguda.

Bibliografia

Documentació sobre la realitat de la immigració en el territori i les estratègies d'acolliment que s'estan posant en pràctica:

Plans comarcals per a la convivència o d'acolliment a la immigració. Diversos plans consultables al Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya (www.gencat.es/benestar).

CRID. Món local i diversitat. Estratègies, polítiques i serveis municipals per a la integració de persones immigrants no comunitàries. Barcelona: CRID, Consorci de Recursos i Documentació per a l'Autonomia Personal (www.diba.es/crid). 2001.

NADAL, Mònica; OLIVERES, Rosa; ALEGRE, Miquel Àngel. *Les actuacions municipals a Catalunya en l'àmbit de la immigració*. Col·lecció Finestra Oberta, núm. 27. Barcelona: Fundació Jaume Bofill. 2002.

Entitats d'immigrats o de suport a la immigració

Relació d'algunes entitats d'immigrats que poden facilitar l'apropament a les famílies o l'assessorament en cas de necessitat. És preferible, però, adreçar-se en primer lloc a les entitats presents en el municipi o comarca.

AMIC-UGT*
Rambla Sta. Mònica, 10
08002 BARCELONA
933 046 842

Associació Al Jamaa
Verge del Portalet, 13
17470 SANT PERE PESCADOR

Associació Alcàntara de Mediadors i Mediadores Interculturals
Via Laietana, 54, 4t 3a
08003 BARCELONA
932 680 477

Associació Amb el Pont
Sant Mer, 93, 3r 2a
17820 BANYOLES
696 637 465

Associació Amics de l'Àfrica
Torras i Bages, 11
08400 GRANOLLERS
686 253 424
Amics_delAfrica@hotmail.com

Associació Atzavara
Apartat de correus 363
43500 TORTOSA
977 585 807

Associació Catalana de Residents
Senegalesos
Assaonadors, 10, 2n 2a
08003 BARCELONA
933 106 958

Associació Catalana de Solidaritat amb els
Refugiats (ACSAR)
Av. Paral·lel, 202
08015 BARCELONA
934 237 828 - 934 237 208

Associació Cultural de Subsaharians i
Amics d'Osona (ACSAO)
Ramada, 14, 2n
08500 VIC
938 852 675

Associació Cultural IQRA
El Cano, 1, 4t 1a
08004 BARCELONA
934 420 910 - 679 903 493

Associació d'Africans de Lleida
Camp de Mar, 16, baixos
25006 LLEIDA
973 280 694

Associació d'Estudiants i Joves de Guinea
Equatorial (AEJGE)
Assaonadors, 26, baixos
08003 BARCELONA
932 684 175
aejgecat@terra.es

Associació de Dones Magribines del
Maresme «Fatema El Fera»
Pg. Ramon Berenguer, 82-84
08303 MATARÓ
659 977 145

Associació Motivadora de la Integració i
la Convivència (AMIC)
Ramada, 14, 2n
08500 VIC
686 343 906

Associació pel Foment de l'Amistat entre
Pobles (AFAP)
Rectoria, 4
08980 SANT FELIU DE LLOBREGAT
934 071 022

Asociación de Inmigrantes Filipinos en
Cataluña
Paloma, 11, baixos
08001 BARCELONA
933 019 176

Associació Planeta
Pg. Ramon Berenguer, 82-84
08303 MATARÓ
937 990 201

Asociación de Mujeres Guineanas
(E'WAISSO IPOLA)
Casp, 38 pral.
08010 BARCELONA
934 127 161 - 934 127 701

Associació Sociocultural Ibn Batuta (ASCIB)
Sant Pau, 82, baixos
08001 BARCELONA
933 293 054
ascib@pangea.org

Asociación Wafae de la Lengua y Cultura
Árabe
Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)
Jordi Girona, 1-3, Campus Nord, B5, 001
08034 BARCELONA
934 017 096

Associació "Vine amb mi" de mediadors
interculturals africans del Maresme
Pg. Ramon Berenguer, 82-84
08303 MATARÓ
937 990 201

ATIMCA
Av. Francesc Macià, 1, entl. 1a
08921 SANTA COLOMA DE GRAMENET
933 864 029

Bages per a Tothom
Jaume I, 10
08240 Manresa
93 872 35 00

Bayt Al-Taqafa
Princesa, 14, 1r
08003 BARCELONA
933 198 869
bayt@bayt-al-thaqafa.org

Càrites (Delegació de Migracions)*
Plaça Nova, 1
08002 BARCELONA
933 013 550

Centre Sant Pau. Càrites
Modern i Clariana, 8
08304 MATARÓ
937 962 496

Centro Filipino
Riera Baixa, 4-6, 1r
08001 BARCELONA
933 290 702

CITE-CCOO*
Via Laietana, 16, 1r
08003 BARCELONA
934 812 700

Dosmundosmil
Concòrdia, 33, baixos
08004 BARCELONA
933 248 538

Emetis. Projecte de sensibilització sobre salut sexual per mitjà d'estratègies de comunicació i expressió.
Av. Drassanes, 17-21
08001 BARCELONA
934 412 997
info@emetisweb.org

Equip de Treball Àfrica Negra a l'Ensenyament (ETANE)
Pere Vergés, 1, pl. 9, despatx 8
08020 BARCELONA
933 144 764
etane@pangea.org

Federació de Col·lectius d'Immigrats de Catalunya (FCIC)
Salvador, 22, baixos
08001 BARCELONA
934 415 267

Fundació Akwaba
Orient, 46, baixos
08904 L'HOSPITALET DE LLOBREGAT
934 407 696
akwaba@pangea.org

Fundació Ser.gi
Pl. de Lluís Companys, 12
17003 GIRONA
972 213 050
info@fundaciosergi.org

Grup d'Immigrants del Baix Montseny (GRIMM)
Ajuntament (Serveis Socials)
08470 SANT CELONI
938 672 298

Grups de Recerca i Actuació sobre Minories Culturals i Treballadors Estrangers (GRAMC)*
Pl. Lluís Companys, 12
17003 GIRONA
972 219 600
gramc@eps.udg.es

Jama Africa
Hotel d'Entitats
Sant Dionís, 42
17190 SALT
972 243 178

Jama Kafo
Josep Montserrat i Cuadrada, 39
08303 MATARÓ
937 996 175

Jameiat Essalam
Pintor Guardia s/n
08560 MANLLEU
938 506 500
jameiatessalam@manlleu.lamalla.net

Magribins sense Fronteres
Hotel d'Entitats
Sant Dionís, 42
17190 SALT
646 895 117

Projecte Cultural Baula
Eduard Maristany, 14, baixos
08810 SANT PERE DE RIBES
938 962 020

Rubí Multicultural
Xile, 1-3
08191 RUBÍ
935 887 437

SOS Racisme
Ptge. de la Pau, 10 bis, entl. 2a
08002 BARCELONA
933 010 597
sosracisme@troc.es

*Entitats que tenen delegacions o assemblees locals i comarcals.

Entitats d'educació en el lleure

Què volem?

- Detectar necessitats formatives dels educadors.
- Fer propostes formatives en col·laboració amb les escoles de formació d'educadors en el lleure del territori.
- Promoure la reflexió entorn de la diversitat cultural a les entitats d'educació en el lleure.
- Potenciar l'intercanvi en les entitats que treballen el tema.

Idees per a l'acció

- Fer un diagnòstic de necessitats formatives dels educadors seguint el model proposat FANFIL (Fitxa d'anàlisi de necessitats formatives en immigració i lleure). (Vegeu annex 3)
- Partir d'un concepte ampli de formació per tal de garantir que cada educador i cada entitat té accés a aquell recurs que realment necessita (un llibre, una sessió presencial amb un expert, un xat entre educadors, una visita a un expert...)
- Cercar un suport formatiu en l'escola d'educadors a què estiguin vinculats segons el seu moviment d'educació en el lleure, per a la creació de propostes formatives noves en la línia dels premonitors i premonitores (ajudants de monitor).
- Impulsar línies de col·laboració entre escoles de formació d'educadors i associacions d'immigrats per facilitar que els joves d'origen immigrant puguin esdevenir educadors titulats.
- Contactar amb els moviments i altres institucions relacionades amb l'educació en el lleure, per tal de trobar entitats que inclouen infants i joves d'origen immigrant, i fer intercanvis d'experiències.
- Ajudar a definir el posicionament de l'entitat entorn de la diversitat cultural i analitzar-ne l'oferta actual, i revisar el

projecte educatiu de l'entitat. Ens poden ajudar preguntes com:

- a quina població arribem?
 - quin tipus d'activitats fem?
 - en quins valors eduquem?
 - quin context tenim al nostre barri, ciutat, poble...?
 - el nostre projecte és coherent amb les nostres actuacions?
- Ajudar a planificar i estructurar el conjunt d'actuacions que es duran a terme, si es volen incorporar nois i noies d'origen immigrant a l'entitat. Una proposta pot ser l'elaboració d'un pla d'acolliment (vegeu proposta de l'annex 4) per a facilitar una bona incorporació dels nois i noies a l'entitat.
- Facilitar la incorporació d'activitats que serveixin per a detectar prejudicis i treballar actituds que afavoreixin l'intercanvi intercultural: el respecte, el diàleg, la cooperació, etc.
 - Promoure la implicació dels pares i mares, sobretot d'origen immigrant, per tal d'anar creant vincles de confiança. Les possibilitats de fer-los participar en el centre són múltiples: fer tallers, explicar contes, que els nens i nenes els entrevistin, preparar festes, berenars...
 - Planificar una recerca de recursos econòmics que permeti fer reducció de la quota d'inscripció i facilitar així l'accés de les famílies amb dificultats.

Recursos

Sanduk. Guia per a la formació dels educadors i educadores en interculturalitat i immigració

El Sanduk és un material dirigit expressament als formadors de les escoles de lleure que volen aprofundir en la manera de treballar els diferents aspectes de l'educació intercultural des d'una perspectiva transversal en els continguts dels programes dels cursos de monitors i directors. Tanmateix, les dinàmiques i activitats proposades també es poden utilitzar en altres contextos formatius. Aquesta guia està disponible en formats paper i CD-ROM a la Secretaria General de Joventut, i també és accessible per Internet a www.entrecultures.org.

Xarranca. Jocs per a l'aprenentatge del català oral per a nouvinguts

Recull de jocs que permeten l'aprenentatge de les estructures lingüístiques bàsiques a través de situacions comunicatives reals i des d'una perspectiva d'educació en valors.

Educació en el lleure i interculturalitat: Infants d'origen immigrat i treball intercultural a les entitats d'educació en el lleure de Catalunya

Aquest estudi permet conèixer la situació actual de l'educació en el lleure a Catalunya pel que fa a l'acolliment de la immigració i el tractament de la interculturalitat. A partir de la informació obtinguda, s'ha elaborat un qüestionari d'autoavaluació per a les entitats.

www.entrecultures.org

Aquesta és la web del programa *Entrecultures* de la Fundació Jaume Bofill. Aquest programa de suport a l'educació intercultural proporciona diferents serveis, tant als professionals de l'educació com a les entitats. S'hi pot trobar informació sobre recursos, activitats, experiències,

bibliografia, etc. pel que fa a la immigració, el lleure i la interculturalitat.

www.pnjcat.net

El Centre de Recursos del Pla Nacional de Joventut és una xarxa d'intercanvi d'experiències en polítiques de joventut a l'abast de tothom, amb vocació de ser una eina de treball per a totes aquelles persones que treballen amb els joves i per als joves. En aquesta web s'hi pot trobar un recull de bones pràctiques entorn de la interculturalitat i el lleure, entre altres serveis.

Bibliografia

Llibres i materials pedagògics publicats pels moviments d'educació en el lleure:

ESCOLA FORÇA. *Tambali, jocs per a la solidaritat, la tolerància i la diversitat*. 1995.

ESCOLTES CATALANS; FUNDACIÓ JOSEP CAROL. *La caixa de Pandora*. 2001.

FEDERACIÓ CATALANA DE L'ESPLAI. *Ciutadans del món*. 2000.

MINYONS ESCOLTES I GUIES SANT JORDI DE CATALUNYA. *El gran joc dels continents*. 1994.

MOVIMENT DE CENTRES D'ESPLAI CRISTIANS. *Canvia't les ulleres*. 2001.

Centres de documentació i entitats

Els centres de documentació, entitats i escoles de formació en el lleure sovint tenen bibliografia i recursos a disposició dels educadors. A continuació esmentem aquells que tenen material especialitzat en interculturalitat i lleure, cedit en el marc de Calidoscopi (Pla d'actuació per a la interculturalitat en el lleure):

Aula d'Adults Miquel Martí i Pol (Manlleu)
Centre Cívic Federica Montseny
Pintor Guàrdia, 8-10
08560 Manlleu
938 506 500

Biblioteca Popular Santa Oliva (Olesa de Montserrat)
Salvador Casas, 28
08640 Olesa de Montserrat (Baix Llobregat)
937 786 699
bolesam.so@diba.es

CeDRe Centre de Recursos per la pau i la solidaritat Josep de Delàs i Benigno Mancebo (Girona)
Santa Eugènia, 17
17005 Girona (Gironès)
972 219 916
solidaries@solidaries.org

Escola de l'Esplai de Lleida (Fundació Verge Blanca)
Blondel, 11, 3r.
25002 Lleida (Segrià)
973 272 864
escola@vergeblanca.org

Associació infantil i juvenil Casal Xerinola València, 8-10
08303 Mataró (Maresme)
937 988 001
casalxerinola@wanadoo.es

Centres de Recursos Pedagògics

La xarxa de centres de recursos pedagògics del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya també disposa de materials i recursos adreçats als centres i entitats educatives. Per a adreçar-vos al CRP més proper, podeu cercar l'adreça a www.xtec.es/sgfp/crp/index.htm.

Escola de l'Esplai de Tarragona (Fundació Sta. Maria de Siurana)
Méndez Núñez, 14, 1r.
43004 Tarragona (Tarragonès)
977 232 333
scveet@terra.es

Conclusions

Un cop feta la lectura dels continguts d'aquesta proposta, voldríem aprofitar aquestes últimes pàgines per a fer algunes consideracions finals.

Arribats aquí, confiem que hagi quedat clar que aquesta guia no és una vareta màgica, ni un receptari senzill que, ja aplicat, hagi resolt tots els problemes associats a la immigració i l'educació en el lleure. El treball i l'educació social en aquest domini és complex i difícil i requereix elements que van més enllà de l'aplicació d'alguns dels principis i les idees que queden recollits en aquest text. Es tracta d'una primera aproximació, d'una invitació a immersir-se en un terreny desconegut acompanyat d'una brúixola, d'un instrument útil i senzill que permeti començar a desenvolupar un treball integral molt més ampli, dens i llarg en tots els aspectes.

Per aquest motiu, suggerim que el treball dels continguts de la guia no es faci en solitari sinó en equip, treballant en xarxa amb altres persones, entitats o grups. Pensem que això permetrà dibuixar una situació inicial més ajustada a les necessitats compartides de tothom i progressivament anar consolidant les diverses accions que es vagin duent a terme.

Una altra qüestió sobre la qual voldríem deixar constància són els conceptes i les categories que hem utilitzat a l'hora de redactar el text: tant quan parlem d'"*immigració*" com quan parlem d'"*educació en el lleure*", hem de tenir en compte que ambdues realitats són molt diverses, amb tot de casos particulars impossibles de generalitzar. Per això suggerim també tenir molt present el principi de la "**diversitat de la diversitat**", perquè entenem que no podem aplicar els

conceptes generals de manera indiscriminada i vàlida per a tot i tothom.

Que sigui difícil treballar en aquest àmbit, però, no ha de desanimar ningú, ja que dificultat no és mai sinònim d'impossibilitat. Esperem que, un cop situada la guia en el lloc concret de l'engranatge que li pertoca, pugui acomplir correctament la funció que li ha estat assignada: reduir la distància existent entre immigració extracomunitària i educació en el lleure. Traslladem molts ànims i il·lusió per a aconseguir-ho i recordem que, per a aprofundir en els seus continguts i fer consultes, estan a la vostra disposició els tècnics del Programa Entrecultures de la Fundació Jaume Bofill i els tècnics de les coordinacions territorials de joventut, com també del programa Calidoscopi (Pla d'actuació per a la interculturalitat en el lleure) de la Secretaria General de Joventut.

Annexos

En aquest apartat trobareu eines pràctiques per donar suport a algunes de les iniciatives que us proposem en aquesta guia. Val a dir que aquestes fitxes han estat elaborades a partir de la nostra experiència amb els projectes pilot i que, per tant, poden ser modificades d'acord amb el vostre context més proper per tal de convertir-les en un material de suport efectiu.

ASPECTES IMPORTANTS PREVIS A LA REUNIÓ

- La sessió pot ser fruit del contacte amb alguna associació d'immigrats o de suport als immigrants, escola d'adults, AMPA, etc.
- Informar prèviament (per escrit i/o verbalment) els pares i les mares que assistiran a la reunió sobre quin és el tema i l'objectiu de la trobada.
- És molt important que a la sessió pugui assistir algun monitor o monitora de les entitats de lleure del barri o del municipi per explicar les activitats de lleure concretes que es fan a la seva entitat.
- Per tal de garantir la comprensió de l'exposició i fer-la més accessible, es pot valorar la possibilitat de disposar de la presència d'una persona del mateix origen, o fins i tot de fer la xerrada informativa en la seva llengua d'origen quan sigui necessari.

GUIÓ DE LA SESSIÓ

1. Presentació dels assistents (informadors, monitors).
2. Presentació de l'estructura i el contingut de la sessió.
3. Projectió del vídeo Juga i aprèn: coneix l'educació en el lleure.
4. Explicació de l'entitat concreta que es presenta.
5. Torn de preguntes.

ASPECTES IMPORTANTS DURANT LA SESSIÓ

- És convenient que les explicacions no siguin molt extenses per tal de no cansar excessivament els assistents; per això recomanem projectar el vídeo Juga i aprèn.
- Per a estructurar la sessió de manera lògica, és important que primer es parli de les activitats de lleure en general i després es passi a la concreció de les entitats del poble o barri.
- Estar atents a les demandes i aportacions dels pares i les mares assistents perquè ningú marxi amb dubtes, i tenir prou flexibilitat a l'hora de portar la reunió de manera que es respongui també a les seves expectatives.
- Convidar els assistents a una jornada de portes obertes de l'entitat o les entitats que s'han presentat. És important que aquesta jornada sigui propera en el temps (preferiblement el dissabte següent a la sessió).

ASPECTES IMPORTANTS EN ACABAR LA REUNIÓ

- Parlar amb els pares i les mares que s'hagin mostrat més interessats per tal de concretar una visita (ja amb dia i hora, si és possible) a l'entitat de lleure que sigui representada a la reunió.
- Avaluat la trobada, verbalment pels coorganitzadors i per escrit amb el model annex, per tal d'analitzar la idoneïtat d'altres sessions similars.

VALORACIÓ DE LA SESSIÓ

Identificadors:

Lloc:

Data:

Hora:

Nombre de persones participants:

Dones:

Homes:

Origen:

Entitats presents:

Impressions, interès i comprensió del vídeo Juga i aprèn:

Preguntes que s'han fet:

Famílies interessades:

Conclusions i properes trobades:

IDENTIFICADORS (nom entitat, barri/poble, nombre de socis o participants):

DESCRIPCIÓ:

- Tipus d'activitats que es fan. Contacte amb infants i joves. Activitats relacionades amb el lleure.
- Han col·laborat amb altres entitats en l'organització d'activitats? Quines?

CONEIXEMENT SOBRE EL MÓN DEL LLEURE

- Com s'entén el concepte d'«educació en el lleure» des de l'associació?
- Quin tipus d'activitats creuen que són interessants? Quines activitats creuen que valoren les famílies? Quins components creuen que s'haurien d'afegir a aquestes activitats?
- Es coneixen les entitats d'educació en el lleure més pròximes?

- Estarien interessats a contactar amb alguna entitat d'educació en el lleure perquè els informin directament sobre les activitats que duen a terme?

ACORDS, PROPERES TROBADES I AVALUACIÓ

- Acords:

- Properes trobades:

- Avaluació:

Annex 3. FANFIL/Fitxa d'anàlisi de les necessitats formatives en immigració

IDENTIFICADORS (nom entitat, barri/poble, nombre educadors, edats dels nois i noies, nombre de nois i noies d'origen immigrant):

NECESSITATS: (resultat d'una entrevista amb els educadors)

Expressades (pels educadors):

Percebudes (pel dinamitzador):

DISSENY DEL DISPOSITIU DE FORMACIÓ:

Formació en el centre	☐	Formació externa	☐
Presencial	☐	A distància	☐
Modalitat reflexiva	☐	Modalitat vivencial	☐
Formació pròpia	☐	Formació derivada	☐
Acció puntual	☐	Acció amb seguiment posterior	☐
Resultats interns	☐	Resultats externs (transferència)	☐
Dimensió individual	☐	Dimensió grupal	☐

PLA DE FORMACIÓ:

➤ Objectius:

➤ Continguts:

➤ Destinataris:

➤ Recursos:

➤ Temporització:

➤ Avaluació:

Annex 4. Orientacions per a l'elaboració d'un pla d'acollida

Com a estructura d'un pla d'acollida, proposem un esquema que defineix quins són els passos que cal seguir abans de la incorporació de l'infant a l'entitat i durant aquesta. Cadascun d'aquests passos s'estructura alhora en referència a què es fa, qui ho fa, quan es fa i quines són les orientacions necessàries sobre això.

ABANS DE LA INSCRIPCIÓ A L'ENTITAT D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

Primera trobada de la família i el nen o nena amb l'entitat

Què es fa?

➤ Acompanyar la família a l'esplai (per valorar).

➤ Presentar la línia pedagògica de l'entitat (ideari, metodologia de treball, en el cas que estigui federada explicar-ne els motius, etc.).

➤ Presentar les activitats generals i les del trimestre.

➤ Presentar l'organització de l'entitat (horaris, calendari, quotes, autoritzacions, etc.).

➤ Presentar l'equip de monitors (personalment en el cas que coincideixi en dia d'esplai).

➤ Informar sobre la documentació necessària (fotografies, targeta sanitària, carnet de vacunacions, etc.).

Qui ho fa?

La persona responsable de l'entitat.

Quan es fa?

- Quan la família hagi mostrat un interès per l'entitat o bé quan haguem detectat que l'infant té ganes d'incorporar-se a l'esplai, com a pas previ a la seva inclusió al grup.

Orientacions

- Donar sempre la possibilitat de prova (que l'infant hi vagi uns dies per veure si li agrada) i fer pagar la quota (amb la flexibilitat que s'acordi) en el moment que es decideixin a formalitzar la inscripció.

- Repetir les explicacions les vegades que sigui necessari i assegurar-se que s'ha entès tot.

- Disposar de material gràfic de reforç per a explicar les activitats i l'organització de l'esplai.

- Indicar un monitor o monitora de referència per als pares i per a l'infant.

- Si hi ha problemes d'idioma, valorar la possibilitat d'acompanyament d'un mediador o mediadora que parli la llengua d'origen de la família.

Presentació del nen o nena al grup

Què es fa?

- Joc de presentació per tal de conèixer-se amb la resta de participants.

- Disposar de la col·laboració de la resta d'infants per a explicar-li el funcionament de l'entitat.

Qui ho fa?

- El monitor o monitora responsable del grup o de referència de l'infant.

Quan es fa?

- El primer dia de contacte amb el grup.

Orientacions

- Preferentment, intentar fer coincidir la incorporació amb el principi de curs o principi de trimestre.

Indicar a l'infant un monitor o monitora de referència.

- Evitar començar al dia d'una sortida o al dia que es faci alguna activitat extraordinària.

- En el cas que es facin grups, intentar agrupar l'infant amb els nens i nenes més oberts del grup per facilitar-li l'acollida al grup.

- Buscar un company o companya de referència.

- Permetre, si es dóna el cas, que el pare o la mare de l'infant es quedi una estona per veure les activitats que s'acostumen a fer a l'entitat.

DURANT LA PARTICIPACIÓ A L'ENTITAT D'EDUCACIÓ EN EL LLEURE

Seguiment del desenvolupament de la dinàmica del grup en les activitats

Què es fa?

- Valorar l'activitat que s'ha fet i les dinàmiques de relació que es donen al grup durant la incorporació d'un nou participant.

Qui ho fa?

- L'equip de monitors i monitores.

Quan es fa?

- A partir del primer dia d'incorporació del nou infant, però seguint la dinàmica normal d'avaluacions de l'entitat (grupals i/o individual).

Orientacions

- Tenir en compte el temps que fa que el nou infant viu a la ciutat/poble.
- Tenir en compte si coneix altres nens i nenes del grup (de l'escola, veïns, etc.)
- Tenir en compte els possibles ritmes diferents d'incorporació al grup.

Seguiment de la relació amb els pares i les mares

Què es fa?

- Reunions del grup de pares i mares per a informacions generals (inici de curs, trimestre, activitats de vacances, etc.).
- Trobades informals amb els pares i mares en sortir o entrar de l'activitat.

➤ Entrevistes formals dels pares i mares amb els responsables de grup o de l'entitat.

Qui ho fa?

➤ El responsable de l'entitat o del grup en qüestió.

Quan es fa?

➤ Al llarg del curs.

Orientacions

➤ Preferentment, fer una entrevista amb els pares de l'infant nou_un cop passat un temps prudencial de la incorporació a l'entitat.

➤ Considerar l'interès expressat pels pares i mares respecte al desenvolupament del nen o nena a l'esplai.

➤ Valorar la col·laboració dels pares i mares en alguna activitat esporàdica de dissabte (tallers, jocs, contes, etc.).

➤ Tenir en compte la professió i l'horari laboral dels pares i mares a l'hora de programar trobades. Intentar ser el màxim de flexible pel que fa al cas.

➤ Considerar, en la seva justa mesura, els possibles condicionants de comunicació per motius de tradició i d'idioma (fer comunicats amb imatges gràfiques, evitar converses telefòniques, tenir en compte les particularitats de cada família, etc.). En algun cas, es pot recórrer a un mediador per facilitar la comunicació.

➤ Informar amb temps per donar l'opció a consultar possibles dubtes.

Seguiment de l'acció educativa

Què es fa?

- Avaluar l'adequació del pla d'acollida al cas concret de cada infant nou.
- Reflexionar sobre l'actuació dels monitors i monitores davant el procés d'acollida de l'infant.
- Revisar periòdicament l'adequació de la dinàmica de l'esplai a les necessitats de tots els nens i nenes del grup.

Qui ho fa?

- L'equip de monitors i monitores.

Quan es fa?

- Al llarg del curs, almenys trimestralment, o dins de la dinàmica avaluativa de l'entitat.

Orientacions

- Reflexionar individualment i en grup.
- Tenir una pauta general d'aspectes per avaluar.
- Mantenir una comunicació estable amb les famílies per considerar el seu punt de vista sobre la integració dels seus fills o les seves filles al grup.

